

طرح بخشش جرائم بر کاهش معوقات بانک قوامین

(مطالعه موردی بانک های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد)

تالیف

محمد زرننگ

انتشارات قانون یار

۱۳۹۷

تقدیم به فرزندان دلبندم

پاسکزاری:

خرم علمی که از چشمه‌ی از استاد گرامیم جناب آقای

دکتر امیر رضا روحانی پاسکزارم چرا که بدون راهنمایی

های ایشان تالیف این کتاب بسیار مشکل مینمود.

فهرست مطالب

پیشگفتار	۶
فصل اول	۸
کلیات	۸
فصل دوم	۳۱
مروری بر ادبیات و پیشینه تحقیق	۳۱
فصل سوم	۱۰۷
روش اجرای تحقیق	۱۰۷
فصل چهارم	۱۲۸
تجزیه و تحلیل داده‌ها	۱۲۸
فصل پنجم	۱۶۳
نتیجه‌گیری و پیشنهادها	۱۶۳
پیوست‌ها	۱۹۲

۱۹۳ پرسشنامه

۲۳۸ منابع و مأخذ

هدف از تالیف این کتاب، بررسی طرح بخشش جرائم بر کاهش معوقات بانک قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد است. در این کتاب یک فرضیه اصلی و چهار فرضیه فرعی مطرح شد، پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی- علی است. جامعه آماری این پژوهش جامعه آماری ۱۰۰ نفر از مدیران، کارشناسان و کارکنان بانک‌های قوامین استان می‌باشد. جهت گردآوری اطلاعات از پرسشنامه‌های محقق ساخته استفاده گردید. روایی پرسشنامه‌ها با استفاده از نظرات استاد راهنما و خبرگان مورد تأیید قرار گرفت. با استفاده از نرم‌افزار SPSS مقدار ضریب پایایی پرسشنامه‌ها برای پرسشنامه‌ها بالای ۰٫۷۰ تعیین گردید. پس از تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، کلیه

فرضیه‌های مذکور در سطح اطمینان ۰٫۹۵ تأیید گردیدند. نتایج نشان داد بانک قوامین در جهت تلاش برای رفع مشکلات اقتصادی مشتریان و از روش‌های متنوع بانکی و تشویق به پرداخت بدهکاران بانکی در موعد سررسید اقساط مطالبات معوق می‌تواند به کاهش مطالبات معوق بانک کمک کند و در نهایت بهتر است با شناسایی علل شکل‌گیری عدم پرداخت از طرف مشتریان و ایجاد زمینه‌ها و استفاده از ابزارهایی برای تقلیل یا در صورت امکان، حذف آن‌ها به تأمین مالی و کاهش معوقات بانکی کمک کند.

فصل اول

کلیات

۱-۱- مقدمه

تأخیر در ادای بدهی‌ها و تعهدات بانکی از جمله مسائلی است که کم و بیش در هر نظام اقتصادی قابل مشاهده می‌باشد. علل مختلفی برای این تأخیر قابل بیان است. اعسار و ناتوانی، سهل‌انگاری، تخلف به منظور استفاده بیشتر از منابع و کسب سود بالاتر، طولانی شدن روند به ثمر رسیدن طرح‌های اقتصادی و به تعویق افتادن بازدهی طرح‌ها، عدم ادای بدهی افرادی که به فرد بدهکار از نظام بانکی بدهکار می‌باشند، تغییرات ناگهانی شرایط تجاری، اقتصادی، قانونی و سیاسی که همگی از موجبات تأخیر در بازپرداخت مطالبات بانکی

می‌باشند. اخذ جریمه دیرکرد بازپرداخت تسهیلات بانکی از جمله مباحث حاشیه‌ساز و جنجالی در دوران پس از انقلاب به شمار می‌آید. با وجود اظهارنظرها و مباحث فراوان فقهی، حقوقی و اقتصادی حول موضوع، هنوز این امر قابل مناقشه و دارای ابهام است. به تأخیر افتادن ادای تعهدات و بازپرداخت بدهی‌ها و مطالبات بانکی عوارض سوء و ناخوشایند زیادی را به بار می‌آورد.

این پژوهش با چارچوب زیر آماده شده است تا بتوان یک دید کلی نسبت به پژوهش به دست آورد:

❖ **فصل اول:** در این فصل کلیات پژوهش شامل بیان مساله، ضرورت و اولویت تحقیق، اهداف و فرضیات تحقیق، تعریف متغیره، قلمرو زمانی و مکانی و روش تحقیق می‌باشد.

❖ **فصل دوم:** در ابتدای این فصل مبانی نظری

تحقیق، قسمت دوم پیشینه پژوهش و در قسمت سوم معرفی شرکت مورد مطالعه ارائه شده است.

❖ **فصل سوم:** این فصل شامل روش‌های آماری

مورد استفاده در تجزیه و تحلیل تحقیق می‌باشد.

❖ **فصل چهارم:** در این فصل به تجزیه و تحلیل

مطالب با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS^{۲۰} پرداخته می‌شود.

❖ **فصل پنجم:** این فصل شامل نتیجه‌گیری،

پیشنهادها و محدودیت‌های تحقیق می‌باشد.

در این فصل ضمن بیان مساله و اهمیت و ضرورت

پژوهش، کلیاتی از پژوهش شامل اهداف پژوهش،

فرضیه‌های پژوهش و تعریف نظری و عملیاتی واژه‌ها

تخصصی بیان می‌شود.

۱-۲- بیان مسأله کلی این اثر علمی

صنعت بانکداری در ایران در سال‌های اخیر تغییرات بسیاری کرده است. علاوه بر فشارهای رقابتی در خدمات، به طور اخص صنعت بانکداری اخیراً از موج شدید رقبای نو ظهور بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری خصوصی تغییر در حداقل میزان و کفایت سرمایه، ممنوعیت سرمایه‌گذاری مستقیم و افزایش میزان اندوخته و... تأثیر پذیرفته است. این شرایط، فشارهای مضاعفی را به سیستم بانکی در جهت بهبود برتری عملکردشان تحمیل کرده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد علاوه بر این فشارها، عدم پرداخت به موقع اقساط که ناشی از پاره‌ای علل مستقل یا به هم پیوسته می‌باشد، صنعت بانکداری را با خطرهای متعددی مواجه کرده است (قاسمی، ۱۳۹۳: ۱۱).

از آنجا که میزان مطالبات سیستم بانکی کشور در همه بخش‌ها رو به افزایش بوده است، به نظر می‌رسد شرایط اقتصاد کلان می‌تواند نقش مهمی در وضعیت پرتفوی اعتباری بانک‌ها و کیفیت مطالبات آن‌ها داشته باشد. بروز بحران در سیستم مالی می‌تواند به خروج پس‌انداز سپرده‌گذاران از بانک‌ها منجر شود. به طوری که اگر نا اطمینانی به سیستم بانکی و شرایط ناپایدار توسط پس‌انداز کنندگان احساس شود و آنان راهی بهتر برای نگهداری پس‌اندازهای خود بیابند، اقدام به خروج سپرده‌های خود از بانک‌ها می‌نمایند. به علاوه، از آنجا که بانک‌ها بخش عمده‌ای از سپرده‌های مشتریان را به صورت تسهیلات اعطا کردند، در صورتی که تسهیلات به موقع بازپرداخت نشود، با کاهش ناگهانی منابع مواجه شده و در شرایط بدبینانه حتی ممکن است وضعیت به ورشکستگی بانک‌ها هم منجر شود. به طور کل می‌توان

گفت بحران مالی به یک شوک یا تغییر ناگهانی و سریع در همه یا اکثر شاخص‌های مالی شامل نرخ‌های بهره کوتاه‌مدت، قیمت دارایی‌ها، تغییر در رفتار و عملکرد مدیریتی، ورشکستگی و سقوط مؤسسات مالی اطلاق می‌شود (خورانی، ۱۳۹۵: ۹). یکی از مهم‌ترین مشکلات بانک‌ها پرداخت نشدن اقساط وام‌هایی که به مشتریان خود داده‌اند. با عقب افتادن پرداخت اقساط جریمه‌ای بابت این تأخیر به مبلغ اقساط اضافه می‌شود که انگیزه و توان وام‌گیرندگان را برای بازپرداخت اقساط کم می‌کند؛ اما رفتن به سراغ راه‌حل نهایی و استفاده از تضمین‌ها هم برای بانک اصلاً ساده نیست و هم برای بانک هزینه‌های حقوقی دارد و هم اینکه پول شدن این وثیقه‌ها برای بانک می‌تواند خیلی طول بکشد. تمام این‌ها تازه در حالتی است که وثیقه‌های کافی از وام‌گیرنده در

اختیار بانک باشد. بنا به دلایلی که بیان شد هم بانک های کشور هر از چندی و به مناسبت های مختلف خبر از اعلام بخشودگی این جرائم در صورت بازپرداخت اقساط وام ها می شوند. این راهکار برای تشویق بدهکاران به بانک ها طراحی شده تا از فرصتی که رد اختیارشان قرار می گیرند استفاده کنند و دیگر نیازی به پرداخت جریمه دیرکرد نباشد (مهدوی روشن و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۴).

بدون شک یکی از مهم ترین چالش های پیش روی بانک ها افزایش مطالبات سررسید گذشته و معوق بانکی است که همچون توده ای منجمد سد راهی فراروی کارایی و اثربخشی نظام بانکی است. بانک های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد نیز طی چند سال اخیر با سیر فزاینده مطالبات معوق مواجه بوده که محصول شرایط خاص اقتصادی، اجتماعی و سیاسی از یک سو و

پرداخت تسهیلات غیر واقعی و غیر کارشناسی از سوی دیگر می‌باشد. آنچه مسلم است روند افزایشی مطالبات بر شبکه بازار پولی و عملکرد نظام بانکی، بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد تأثیر قابل توجهی داشته و توان وام دهی این بانک‌ها را بیش از پیش تضعیف نموده است. لذا این پژوهش بر آن است تا به بررسی مبحث مطالبات معوق و همچنین تأثیرگذاری طرح بخشودگی جرائم جهت کاهش مطالبات معوق در بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد بپردازد. پرسش اصلی در این پژوهش این است که، آیا تأثیر طرح بخشش جرائم بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد در حد مطلوب می‌باشد؟

۱-۳- اهمیت و ضرورت تالیف این کتاب

یکی از مشکلات اساسی که امروزه بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری با آن مواجه‌اند، مشکل مطالبات معوق و تسهیلات وصول نشده آنهاست، زیرا تسهیلات پرداخت شده به طور کامل از سوی مشتریان بازپرداخت نشده و همواره قسمتی از تسهیلات به صورت مطالباتی که هنوز به حیطة وصول درنیامده است، در حساب‌ها باقی می‌ماند. این مشکل یکی از مشکلات اساسی سیستم بانکی کشور محسوب می‌شود که با آن دست به گریبان است. لذا تحقیق در این زمینه و یافتن ریشه‌های این مشکل به منظور جلوگیری از رشد مطالبات معوق در تسهیلات اعطایی و یا وصول آنها به صورت بالقوه و بالفعل، امکانات ایجاد درآمد جدید را افزایش داده و توان برنامه‌ریزی این مؤسسات

را در رابطه با مصرف منابع و کسب درآمد بالاتر فراهم خواهد ساخت (باکر^۱، ۲۰۱۳: ۱۷).

آنچه که امروز بر آن تأکید می‌شود، احساس مسئولیت، همت و تلاش تمامی مسئولین و ذی‌نفعان برای وصول مطالبات و در اولویت قرار دادن این موضوع مهم در فعالیتهای مالی و اعتباری و بانکی است، زیرا مطالبات معوق از یک طرف منابع درگیر در بخش اعتباری را راکد و بلا استفاده کرده است و از سوی دیگر فرصت استفاده سایر مشتریان از منابع این مؤسسات را گرفته و در نتیجه، سودآوری را کاهش می‌دهد (اسفندیاری و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۲).

مسئله‌ها بروز هر گونه خلل یا مشکل در هر یک از این بخش‌ها اقتصادی و به ویژه سیستم‌های بانکی موجب به

^۱ - Baker

وجود آمدن مشکلاتی در فرآیند سیستم خواهد شد. به همین جهت مدیریت صحیح و کارا در این گونه مؤسسات در واقع مدیریت بر منابع و مصارف است. وصول تسهیلات اعطایی در مدت زمان تعیین شده، مشخص کننده اجرای روش های صحیح و به کارگیری منابع در جهت ایجاد تسهیلات لازم به منظور گسترش فعالیت های اقتصادی و تأمین منابع مالی مورد نیاز بخش های مختلف تولیدی، بازرگانی، خدمات و در نهایت، هدایت منابع بانک به مکان های صحیح سرمایه گذاری می باشد (محرابی، ۱۳۹۳: ۱۳).

گرفتن وثایق و پشتوانه به صورت کلی، شرط لازم و کافی، جهت اعطای تسهیلات نمی باشد، به بیان دیگر این امر صرفاً پوششی است برای جبران تغییرات احتمالی شرایط پس از اعطای تسهیلات. بر این اساس باید گفت اصلاح این نگرش و جایگزینی آن با نگرش

و اصول منطبق با اصل اعمال نظارت بر فرآیند اعطای تسهیلات یعنی بررسی صحیح و همه جانبه درخواست های دریافت تسهیلات از ابعاد اقتصادی، مالی و فنی، تعیین صلاحیت مشتریان مبنی بر توانایی ایشان در بازپرداخت تسهیلات دریافتی از ضروریات در موفقیت عملکرد بانکی و تضمین بازگشت سرمایه و سود مورد انتظار آنها می باشد. البته این موضوع بدان معنی نیست که هیچ توجهی به دریافت وثیقه در قبال پرداخت تسهیلات نشود، بلکه در کنار اجرای سیاست های نظارتی در امر اعطای تسهیلات، انتخاب بهترین روش برای گرفتن وثایق معتبر، سهل الوصول، محکم و قانونی که از متضرر شدن بانک تسهیلات دهنده جلوگیری نماید و در مواقع لزوم بتوان از محل این وثایق ضرر و

زیان بانک را جبران کرد، ضروری است (فیلوسا، ۲۰۱۴: ۳۱).

با توجه به اینکه سیستم اقتصادی استان کهگیلویه و بویراحمد اصولاً بانک محور می‌باشد لذا بانک‌های قوامین استان از ارکان اصلی نظام اقتصادی این استان بوده که عملکرد صحیح و اصولی آن می‌تواند تأثیر بسزایی بر رشد و شکوفایی اقتصادی این استان داشته باشد و به تبع عملکرد ناقص و غیر مطلوب ضربه مهلکی بر پیکره اقتصاد این استان وارد می‌آورد. برای رفع معضل مطالبات معوق سیستم بانکی بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد ابتدا بایستی علت وجود چنین شرایطی را به درستی شناخت و در مورد رفع آن اقدام کرد زیرا تا زمانی که علل پیدایش پدیده‌ای به قوت خود باقی باشد اگر چه ممکن است تلاش‌هایی صورت گرفته برای رفع آن بتواند شرایط را تا حدودی

بهبود بخشید لیکن نتایج حاصله مداوم نبوده و معضل کماکان به قوت خود باقی خواهد بود. برای رفع مشکل مطالبات معوق نظام بانکی بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد باید ابتدا علل افزایش آن را شناخت و برای رفع آن چاره‌جویی و سپس با محدود کردن اقلام ورودی در مورد وصول و کاهش مطالبات معوق موجود نیز اقدام نمود. با توجه به مطالب بیان شده و اهمیت مبحث مطالبات معوق و طرح بخشودگی جرائم و تأثیرگذاری آن بر کاهش مطالبات معوق و نظر به اینکه تاکنون پژوهشی در این خصوص در بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد صورت نگرفته تحقیق ضروری به نظر می‌رسد.

۱-۴- اهداف علمی این اثر

۱-۴-۱- هدف اصلی

بررسی تأثیر طرح بخشش جرائم بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد.

۱-۴-۲- اهداف فرعی

۱- بررسی تأثیر تقسیط دیرکرد اقساط بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد.

۲- بررسی تأثیر پلکانی بودن بخشودگی جریمه تأخیر بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد.

۳- بررسی تأثیر بخشودگی جرائم تأخیر تأدیه اقساط معوق تسهیلات اقساطی در صورت واریز یکجا بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد.

۴- بررسی تأثیر بخشودگی جریمه دیرکرد وام‌های تا زیر سقف ۱۰۰ میلیون تومان بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد.

۱-۵- سؤال‌های پژوهش

۱-۵-۱- سؤال اصلی

آیا طرح بخشش جرائم بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد مؤثر می‌باشد؟

۱-۵-۲- سؤال‌های فرعی

۱- آیا تقسیط دیرکرد اقساط بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد مؤثر می‌باشد؟

۲- آیا پلکانی بودن بخشودگی جریمه تأخیر بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد مؤثر می‌باشد؟

۳- آیا بخشودگی جرائم تأخیر تأدیه اقساط معوق تسهیلات اقساطی در صورت واریز یکجا بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد مؤثر می‌باشد؟

۴. آیا بخشودگی جریمه دیرکرد وام‌های تا زیر سقف ۱۰۰ میلیون تومان بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد مؤثر می‌باشد؟

۱-۶- فرضیه‌های پژوهش

۱-۶-۱- فرضیه اصلی

طرح بخشش جرائم بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد مؤثر می‌باشد.

۱-۶-۲- فرضیه‌های فرعی

۱- تقسیط دیرکرد اقساط بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد مؤثر می‌باشد.

۲- پلکانی بودن بخشودگی جریمه تأخیر بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد مؤثر می‌باشد.

۳- بخشودگی جرائم تأخیر تأدیه اقساط معوق تسهیلات اقساطی در صورت واریز یکجا بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد مؤثر می‌باشد.

۴- بخشودگی جریمه دیرکرد وام‌های تا زیر سقف ۱۰۰ میلیون تومان بر کاهش مطالبات معوق بانک‌های قوامین استان کهگیلویه و بویراحمد مؤثر می‌باشد.